

(ЗЛО) УПОТРЕБА НА ФИНАНСИСКИТЕ СРЕДСТВА ВО ИЗБОРНАТА КАМПАЊА

"Пари, пари се опсесија, живот на вересија...". Ова второво, односно "рабушот" важи за обичните смртници, а кешот или готовината е привилегија за "боговите", пардон за политичарите. Во нашава држава "боговите" одамна "летаат во облаците" и се трудат на секој можен начин за свои цели да ги употребат или уште подобро злоупотребат туѓите финансиски конта и да си ги преносачат на својата жиро-сметка. Земаат од буџетот на граѓаните, а кога ќе дојдат избори манипулираат со нивните пари, или како што вели онаа народната, со свој камен по глава. Како поинаку можеме да ги протол-

помалку се знае која партија колку пари потрошила за плакати, пропаганден материјал, медиумски настап. И сега повторно сме соочени со ситуацијата, која веќе 15 години ни се повторува - препукувања кој како ги заработил парите. Иако официјално непочната, кај нас политичките партии одамна ги почнаа своите кампањи. Најавија скромни кампањи, но судејќи по стартот, не ќе да е токму така! Трошат пари на сè и сешто за да освојат политички поени. Во предизборието почнуваат да асфал-

КОЛКУ ПАРИ КЕ ПОТРОШАТ ВО

ПАРИТЕ ГО ВРТАТ ПАРТИИТЕ ГО ВРТА

■ Пишува: Жаклина МИТЕВСКА

куваме дебелице финансиски конта, како се збогатија, ако не од џебот на граѓанинот? А, кутриот тој повторно и повторно ќе им верува на нивните ветувања за поголем семеен буџет. Не попусто се рекло дека парите не само што го вртат светот, тие ги вртат и политичарите, но и електоратот. Иако многумина велат дека не е сè во парите, искуството покажува дека е пожелно да ги имаш, зашто освен добрите зборови и парите можат да отворат железни врати. Доказ дека навистина парите отвораат железни врати е токму оваа наша држава. Кога митото и корупцијата се наша вообичаена појава и кога отсуствуваат механизмите на контрола за прилив и за одлив на финансиски средства, е тогаш мозаикот од пари стекнати на нелегален начин е неизбежен дел од секојдневното живеење. Во отсуство на Закон за финансирање на изборните кампањи, кај нас веќе одамна не се знае "ниту кој јаде, ниту кој пие", а уште

тираат улици, патишта... Се задолжуваат во странство, а по одреден период парите ги снемјува. И така по секои избори сликата е иста - почнати, а недовршени градби. Попусти се предупредувањата дека надлежните органи треба да имаат увид во финансиските средства со кои располагаат политичките субјекти, зашто практиката покажува дека ниту една политичка партија, барем досега, не го открила својот извор на финансирање. Иако во Изборниот законик е предвидено организаторот на изборната кампања да поднесе финансиски извештај во кој треба да бидат содржани податоци за вкупниот износ на средствата, изворите на финансирање и направените трошоци, скептици сме дека тој извештај ќе биде транспарентен.

МАХИНАЦИИ

Сепак, светот нè препознава по "ујдурмите" и ќе се чуди ако ние макар една работа направиме како што

Кога митото и корупцијата се наша вообичаена појава и кога отсуствуваат механизмите на контрола за прилив и одлив на финансиски средства, е тогаш мозаикот од пари стекнати на нелегален начин е неизбежен дел од секојдневното живеење. Во отсуство на Закон за финансирање на изборните кампањи, кај нас веќе одамна не се знае "ниту кој јаде, ниту кој пие", а уште помалку се знае која партија колку пари потрошила за плакати, пропаганден материјал, медиумски настап. И сега повторно сме соочени со ситуацијата, која веќе 15 години ни се повторува - препукувања кој како ги заработил парите. Иако официјално непочната, кај нас политичките партии одамна ги почнаа своите кампањи. Најавија скромни кампањи, но судејќи по стартот, не ќе да е токму така.

треба. Си го протуркавме старото решение во новиот Изборен законик, односно политичките субјекти ќе даваат извештај по изборите. За тоа ни забележуваат и странците, кои предупредуваат дека партиите треба пред избори да покажат како и од каде се

финансираат, а не тоа да го прават по изборниот процес. Во Изборниот законик пишува дека организаторот на изборната кампања треба да поднесе финансиски извештај, но забелешките на Венецијанската комисија и Советот на Европа се дека таму не

ИЗБОРНАТА КАМПАЊА?

СВЕТОТ, А Т НАРОДОТ!

Новиот Изборен законик предвидува кампањата да ја финансираат физички лица во висина од 5.000 евра во денарска противвредност и правни лица во висина од 20.000 евра. Прв пат на оваа изборна кампања ќе се потрошат повеќе пари, бидејќи Законот дозволува наместо досегашните 15 денари, партиите да потрошат по 60 денари за секој освоен глас.

пишува дали станува збор за збирен извештај за вкупно добиените пари и колку се потрошени, дали е прецизиран со информации кое правно или физичко лице колку донирало или извештајот е детален, со целосни информации за секој добиен и потрошен денар? Работата отиде предалеку, а нашите махинации ги зачудија и европските експерти поради тоа што Државната изборна комисија нема право да ја повлече кандидатската листа на онаа партија кај која ќе бидат откриени сомнителни донатори. Странците имаа забелешки и на рокот од триесет дена во кој партиите треба да ги достават извештаите, кој според нив е предолг. Ваквото решение за претседателот на ДИК, Јован Јосифовски, е соодветно зашто во одредбата се велело дека финансискиот извештај се поднесува веднаш, а најдоцна во рок од триесет дена, што не значело дека партиите треба да го чекаат триесеттиот ден. Членот на ДИК, Александар Новакоски, вели дека партиите и досега уредно и транспарентно доставувале извештаи, кои биле достапни за секој новинар и за секој пратеник. Се сомневаме дека е така, зашто досегашните финансиски извештаи не ја покажале реалната слика за гламурозните и прескапи изборни кампањи. Факт е дека досегашните извештаи беа крајно нереални, дури и со смешно ниски суми. Искуството покажа колку политичарите беа реални кога го потполнуваа анкетниот лист за својата имотна состојба!

Меѓутоа, кога станува збор за финансирањето на изборната кампања претседателот на Антикорупциската комисија, Михајло Маневски, изјавува:

"Во контактите кои ги има државната Комисија и во она што треба да го направи до крајот на овој месец и во единиците на локалната самоуправа и со градоначалниците, со органите на државната власт, со Државниот завод за ревизија, Јавното обвинителство итн., со сите институции, мислам дека треба да се гради стратегија на следење на финансирањето на изборната кампања. Прашањето за финансира-

њето на изборните кампањи е многу важно. Искуствата од сите досегашни избори во Македонија покажуваат дека најтемната нивна страна била токму финансирањето на кампањата. ДИК секојдневно, следејќи ги подготовките, треба да информира, а во одредени случаи да алармира за одредени надминувања," вели Маневски.

СОМНИТЕЛНОСТ

Нелегалното финансирање на изборите од олигарсите не е присутно само во нашава држава, но проблемот кај нас е што ние задоцнето реагираме или, пак, воопшто не реагираме. Во Европа не чекаат по изборите, туку веднаш се справуваат со сомнителните извори на финансирање.

Марчин Валевски, експерт на Советот на Европа, вели:

"Доколку толерираме корупција на високо политичко ниво, ова само ќе придонесе за фрустрација на јавноста и ќе го поткопа политичкиот систем во земјата".

Кај нас постојат многу идеи како да се исконтролираат финансиските средства, кои пристигнуваат на адреса на политичките партии, но треба уште "леб да јадеме" за таквите идеи да станат реалност и за да ги почувствуваме првите ефекти. Па, така, Советот за радиодифузија и Антикорупциската комисија ќе се потрудат да дознаат колку пари навистина трошат партиите во рекламирањето на своите изборни кампањи и програми во медиумите. Двете институции ќе побараат од медиумите ценовник за една минута медиумски пристап за платена политичка програма, за по мониторингот да се пресмета колку партиите потрошиле за реклама. Тоа ќе биде дел од правилата за рамноправен пристап во медиумското претставување, а побарани се и построги казни за прекршителите на овие правила. Но, кај нас законите се носат за да се "рушат". Имајќи ја предвид политичката обоеност на одредени медиуми се сомневаме дека тие ќе му земат пари на оној политички субјект кој го финансира медиумот, преведено со други зборови платената политичка програма

за нивниот финансиер ќе биде бесплатна. Дај Боже да не е така и сите да имаат рамноправен третман. Досега има-ше злоупотреби.

Иако во Изборниот законик се вели дека изборната кампања не смее да се финансира од средства од Буџетот на РМ, освен во делот на надоместокот на трошоци на организаторите на кампањата од чии листи на кандидати се избрани претседателот на државата, пратеници, итн... веќе се слушаат информации за одредени злоупотреби, односно како власта одвојува средства од Буџетот за своите партиски листи.

Ја прашавме доцент д-р Тања Каракамишева од Правниот факултет "Јустинијан Први" во Скопје за тоа дали постои можност да се направи увид или контрола во потрошените буџетски средства за партиски цели (платати, медиумски настап)?

Каракамишева вели:

"Овие средства влегуваат во групата на индиректни начини на партиско финансирање кои се дел од моделот на државно партиско финансирање, меѓу кои како најчести средства се сметаат: надоместоците на партиските трошоци за парламентарни активности, вклучувајќи ги тука и платите на пратениците, како и поддршката на парламентарната опозиција, поддршка за време на изборите (бесплатна медиумска презентација на партиите, употреба на билборди и слично), ослободување од плаќање данок на партиите за примени подароци итн. Проблемите од овој вид финансирање настануваат тогаш кога некој ќе сака да го конкретизира износот на средства, кои партиите ги добиваат по овој основ. Практично тоа е невозможно од неколку причини. Државните средства кои партиите како помош ги добиваат на овој начин е многу тешко да се измерат во паричен износ. Во многу случаи не е сосема јасно дали државата на индиректен начин ја помага партијата, или со таквата помош, всушност се користат добрата од јавен карактер (на пример, лицата кои извршуваат државна функција,

најчесто службените автомобили и возачи ги користат и за партиски цели). Ваквата услуга е многу тешко да се измери како индиректна државна помош на партијата, особено ако се земе предвид фактот дека партиите кои се надвор од власта ги немаат ваквите привилегии. Потенцијалната опасност која се појавува во вид неконтролирано зголемување на ваквите и слични трошоци, како и сомневањето околу злоупотребата на државните средства се двата проблематични аспекти на индиректното финансирање".

При финансирањето на изборната кампања, органи-

да ги контролира финансиските извештаи на учесниците во изборниот процес, како и инструментот јавен повик на донаторите за финансирање на изборните кампањи со јавно откривање на идентитетот на донаторите финансиери во кампањата. За да се зголеми транспарентноста околу изборното финансирање, во текот на јавната расправа предложив да се внесе одредба за т.н. континуирана контрола на потрошените средства, со следнава динамика: првата контрола да се врши со поднесување на кандидатурите; втората, 10 дена пред одржување на избори, или на средина на кампа-

за поништување на гласањето на ниво на целата држава или на ниво на изборна единица поради финансиски злоупотреби на партиите".

Владејачката гарнитура дел од своите градоначалници ги вклучи во изборната кампања. Власта демантира дека со градоначалничкиот ангажман во кампањата, ќе се доведе во прашање општинот на соодветната општина, а граѓаните коментираат дека градските татковци се избрани да работат за доброто на општината, а не за партиската боја и стравуваат од злоупотреба на општинските средства за партиски цели. За тоа нè предупреду-

КЕ СИ ЈА ИЗВРШИ ЛИ ДОСТОЈНО СВОЈАТА ФУНКЦИЈА ДРЖАВНАТА ИЗБОРНА КОМИСИЈА?

заторот на кампањата може да потроши најмногу до 60 денари по запишан избирач... Колку организаторите на кампањата ќе бидат транспарентни кога ќе треба да го поднесат финансискиот извештај за вкупниот износ на потрошени средства, извори на финансирање и направени трошоци?

"Организаторот на изборната кампања - дополнува Каракамишева - е должен да поднесе финансиски извештај за изборната кампања, кој треба да ги содржи податоците за вкупниот износ на средствата, изворите на финансирање и направените трошоци. И овој пат се пропушти можноста од воспоставување независен ревизионен орган (домашна или странска ревизорска куќа)

и последната контрола, 30 дена по завршување на изборите. По завршувањето на изборната кампања независниот ревизионен орган би требало да подготви извештај за потрошените средства, кој го доставува до ДИК и до Собранието на РМ заради утврдување неправилности или злоупотреби. Натаму, мојот предлог беше дека ако не се поднесе финансиски план со предвидените средства за изборната кампања и не се наведат банкарските сметки или на предлог на ревизиониот орган се утврди дека се предвидени повеќе средства од утврдените, ДИК да може со решение да ја отфрли поднесената листа или предложениот кандидат. Добро ќе беше ако во Законикот се внесеше одредба

ваат и меѓународните институции во државата.

Доцент Каракамишева истакнува: "Мислам дека секој носител на јавна функција мора да биде сконцентриран на функцијата која ја добил како мандат од граѓаните. Нивното време и енергија треба да го трошат на извршување на тековните законски обврски, кои се многубројни и кои бараат целосен ангажман. Овој процес на вклучување на едни исти луѓе во сите актуелни случувања во државата, за жал, е сè присутен како на ниво на централна, така и на ниво на локална власт. Тоа е на штета не само на граѓаните, туку и на партискиот углед и реализирањето на обврските кои ги преземале на изборите".